

Araştırma Makalesi

YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇEŞİTLİ MESLEK GRUPLARI HAKKINDAKİ ALGILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ (KİT) ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF THE PERCEPTIONS OF 7th GRADE STUDENTS ABOUT VARIOUS OCCUPATIONAL GROUPS THROUGH WORD ASSOCIATION TEST

Ayten KARACA

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, e-posta:

aytenkaraca51@gmail.com

Elvan YALÇINKAYA

Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, e-posta: elvanykaya@gmail.com

Başvuru Tarihi: 21.09.2019

Yayına Kabul Tarihi: 17.12.2019

Doi: 10.33418/ataunikkefd.635654

Öz

Bu araştırmanın amacı, meslekler konusuna yer vermiş Sosyal Bilgiler ders kitaplarında adı geçen meslekler ve diğer bazı meslekler hakkında yedinci sınıf öğrencilerinin algılarını ortaya koymaktır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim öğretim yılında, Niğde ili merkez ilçesinde bulunan 6 ortaokul ve merkez ilçeye bağlı 2 köy ortaokulu olmak üzere toplam 8 devlet okulunda öğrenim gören yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi (KİT) kullanılmıştır. Teste anahtar kavram olarak verilen 10 meslek yansıtılmıştır. Test, 8 okuldan 610 yedinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde kelime ilişkilendirme testinde (KİT) belli kesme noktası aralıklarıyla oluşmuş kavram ağları ve frekans-yüzde tabloları kullanılmıştır. Analizlerin sonucunda öğrencilerin verilen meslekler hakkında yeterli düzeyde bilgi biliyor oldukları görülmüştür. Verilen mesleklerle ilgili kavram yanlışlarının olmadığı ve bunun yerini uzak ilişkilendirmelerin aldığı görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre, kendisi ile ilişkilendirilen kavramlar arasında uzak ilişkilendirmeler bulunan mesleklere öncelik verilmesi, çeşitli meslek grupları ile ilgili öğrencilerin bilgilendirilmesi, kitapların bu konuyla zenginleştirilmesi ve mesleklerin tanıtımının artırılması bu araştırmanın önerileri olarak sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Meslek Algısı, Sosyal Bilgiler, Kelime İlişkilendirme Testi.

Abstract

The aim of this study is to reveal the perceptions of seventh grade students about occupations and some other occupations mentioned in the social studies textbooks which included occupations. One of the methods of qualitative research, the phenomenological model was used in the study. The study group of the study consists of seventh grade students studying in 8 public schools, including 6 secondary schools in central district of Niğde and 2 village secondary schools in central district in the 2016-2017 academic year. The word association test was used as data collection tool in the research. The test is reflected in 10 occupations given as key concepts. The test was applied to 610 seventh grade students from 8 schools. In the analysis of the data were used in the word association test concept networks formed at certain cut-off

¹ Bu araştırma, araştırmanın birinci yazarının yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

points and frequency-percentage tables. As a result of the analysis, it was seen that the students knew enough information about the occupations. It has been seen that there are no conceptual misconceptions about the occupations that have been given and that it has taken its place remote associations. According to the findings of the research, the giving priority of the occupations with remote associations between the concepts associated with it, informing the students about various occupational groups, enriching the books with this subject and increasing the introduction of the occupations are presented as the suggestions of this research.

Keywords: Occupation, Perception Of Occupation, Social Studies, Word Association Test

GİRİŞ

Bireyin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimi üzerinde büyük oranda söz sahibi ve yönlendirici bir güç olan eğitim, bireyi ait olduğu toplum ve değişen dünya koşullarına uyum sağlamada ve koşullarla başa çıkmada bireye yardımcı bir süreci kapsamaktadır. Dolayısıyla, bireye kendisini geliştirme fırsatı veren eğitimin, toplumun özellikle ekonomik ve sosyal yaşamında da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Günümüzde, gelişen teknolojiyle beraber sürekli değişimde ve gelişimde olan iş dünyası, bireylerden nitelik, beceri, ilgi ve yatkınlık konusunda daha etkin olmayı beklemektedir. Bu noktada söz konusu beklentilerin karşılanması, eğitimin amaçlarından biri olan mesleki gelişimi ön plana çıkarmaktadır. Mesleki gelişim süreci, çocuklukta bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından itibaren, yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsar (Yeşilyaprak, 2012: 193). Mesleki gelişim, öğretmenlerin tanımlanmış ihtiyaçlarına dayanan, gelişmiş öğretim etkinliği, öğrenci başarısı ve performans çıktılarının artmasıyla sonuçlanan kapsamlı, sürekli ve sistemik öğrenme deneyimlerini içerir (Reese, 2010). Mesleki gelişim, öğrenciler için önemli eğitim sonuçları üretmek için gereken öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu becerileri ve temel yetkinlikleri geliştirme sürecidir (Hassel, 1999). Tanımlarda da ifade edildiği gibi mesleki gelişim öğrenci ve öğretmeni beklentiler doğrultusunda destekleyen bir süreçtir. Uzun soluklu olan mesleki gelişim süreci birey ve toplumlar için hayati önem taşımaktadır.

Bir eğitim alanına da sahip meslek kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Meslek bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 1994). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde meslek kavramı ‘belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş, uğraş, öğreti, dizge, çığır okul ve ekol’ olarak tanımlanmıştır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MESLEK). Mesleğin iş ya da uğraş olarak tanımlanması mesleğin bir iş olduğu algısını da doğurmaktadır. Oysa iş ve meslek kavramları birbirinden farklı özellikler içermektedir. İş, herhangi bir şey üretmek, ortaya koymak, bir verim, sonuç elde etmek için güç harcayarak yapılan çalışma, etkinlik veya bir ürün ortaya koyan, bir değer yaratan emek olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu 1994; Akt. Karadağ, 2002). Dilimizde iş terimi hem mesleki bilgi ve becerinin uygulanma alanı (job) hem de görevler (task) anlamında kullanılmaktadır. Bir kimsenin iş bulduğunu söylediği zaman, onun mesleki bilgi ve becerisini kullanma olanağı sağlayan bir ortam olduğunu anlarız. Bir iş yerinde bulunan bir kimse ile konuşmak istediğimizde ‘Şu anda meşgulüm, işim var, bitince konuşalım’ diyen bir kişi mesleğin gerektirdiği görevlerden söz etmektedir. Meslek beceriler bütünü, iş ise bu becerilerin uygulanabileceği ortamdır. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir; ancak işi olanın mesleği de vardır (Kuzgun, 2014: 4). Meslek, içinde işi de

barındıran bir yapıdadır. Bir insanın eğitim ile kazandığı bir ya da iki mesleği veya aynı anda yapabildiği iki mesleği olabilir. Devamlı iş değişikliği yaşayan bir insanın da hiç mesleği olmayabilir. Meslek, kişi ile devamlı anılabilecek güçte iken iş, onu icra edenlerin daha çok ekonomik koşulları göz önüne alarak hareket etmesi dolayısıyla devamlılıkta değişkenlik gösterebilir. Dolayısıyla işin meslekten ayrıldığı noktada ekonomik koşulların varlığı belirleyici olmaktadır. İş, kavram olarak karşısında işveren kavramını da doğurmaktadır. Bu da bizi maddi olarak kazanca ve somut olarak gerçekleştirilmiş eylemlere götürmektedir.

Meslek her ne kadar bireyin geçimini sağlaması olarak görülse de sadece bundan ibaret değildir. Birey, icra ettiği meslek sayesinde aynı zamanda psikolojik rahatlık ve sosyal ilişkiler bazında da kendini iyi hisseder. Meslek sayesinde birey, bağlılık ve aidiyet duygusu da yaşamaktadır. Bu duygular meslek ile birlikte değerleri de ön plana çıkarmaktadır. Mesleğin işten ayrıldığı noktanın değerler, inanç, icra edilen mesleğe olan bağlılık ve bir gruba ya da fikre bağlılık gibi manevi doyum sağlayan unsurlar olduğu söylenebilir. Mesleğinde mutlu olan bir bireyin tüm bu manevi doyum sağlayan unsurları yaşadığı ve bunu da çevresine yansıttığı görülmektedir. Bireyin sevdiği mesleği yapmanın ona verdiği mutluluk şüphesiz yaşam becerilerine, seçim ve tercihlerine ve meslek alanlarına da olumlu yansımaktadır. Hayati önem arz eden meslek konusu, bireyin geri kalan yaşamının neredeyse tamamını oluşturduğu için seçimi de bir o kadar önem taşımaktadır.

Meslek seçimi, bireyin kendi ilgileri, o alanda yetenekli olduğu düşüncesi ve çevre ile etkileşimi sonucu tercih edilebilir olarak gördüğü ve zihninde bu şekilde bir liste oluşturduğu meslekler arasından biri üzerinde karar alıp kendini bu doğrultuda geliştirmesi süreci olarak tanımlanabilir. Bireyin zihnindeki tercih edilebilecek meslekler listesi ne kadar kalabalık olursa birinde karar verme süreci de o denli zorlaşacaktır. Tercihleri istekler büyük oranda belirlerken içinden bir tanesini seçmede birçok etken sebep olabilmektedir. Bu sebepler olarak yetenek, mesleğin ekonomik durumu, mesleğin bireye katacağı doyum ve mutlu etme ihtimali, ailenin istekleri ya da etkisi, bireyin fiziksel ve zihinsel sağlık durumu gibi nedenler gösterilebilir.

Bir meslekte karar kılma işi yaşamın en önemli olaylarından bir tanesidir. Bireyin olumlu ya da olumsuz olarak mesleği ile anılması, bazen de bir mesleğin bir kişi ile anılması, bir mesleğin birey için yeni bir hayat yolu olması ya da yanlış bir karardan ötürü hayatının tamamen karardığı düşüncesi bu önemi gözler önüne sermektedir. Kişinin olumlu bedensel ve ruhsal sağlığı, iyi bir insan olması, olumlu sosyal ilişkilerde bulunması yada aksi durum olarak topluma kapalı olması ve eş seçimi kararı gibi birçok durumların yolu da yine meslek ve doğru seçimden geçmektedir. Bu önemli süreç boyunca bireyin tüm durumları göze alması yararına bir durumdur. Meslek seçiminde alınan bir kararın birçok durumu etkiliyor olması, bu aşamada bireyi oldukça karmaşık davranışlara da itebilmektedir. Birey süreç içerisinde hiç şüphesiz farklı meslekleri icra eden bireylerle de çeşitli şekillerde etkileşim ve iletişim halindedir. Söz konusu meslek sahipleriyle ilgili yaşadığı olumlu ya da olumsuz etkileşimler bireyin mesleklere bakış açısını da etkilemektedir. Bireyler ile yaşadığımız küçük çaplı sorunlar ya da büyük problemler, onların mesleğine olan bakış açımızı olumsuz olarak etkileyebilmekte ve belki de bizi o meslekten de soğutabilmektedir. Bu istenilmeyen durum, o meslek tercihlerimizin arasında ise tercihlerimizi gözden geçirmemize bile neden olabilmektedir. Ya da bu durumun tam tersi yaşandığında tercihlerimizin arasında olmayan bir meslek, tercih listemize girebilmektedir. Örneğin öğrenci ve öğretmen arasındaki karşılıklı sevgi ya da öğretmenin rol model olmasıyla öğrencinin ona duyduğu sevgi, öğrencinin aklında

olmayan öğretmenlik mesleğini tercih listesinde bulundurmasına ve gelecekte de bu mesleği seçmesine neden olabilir. Meslekler üzerinde özellikle sosyal ilişkiler ve çevresel şartlardan ötürü oluşmuş algılar, bizleri mesleklere yakınlaştırma ve uzaklaştırma konusunda oldukça etkileyen bir konumdadır. Yetenek, ilgi, cinsiyet ve yaş, psikolojik gereksinimler, güdülenme, eğitim ve zeka, aile, sosyo-ekonomik düzey, mesleki değerler, mesleki prestij, ideolojiler, ülkelerin politikaları ve vatandaşlardan beklentileri kadar algıların da rol oynaması, meslekler konusunu ve mesleki gelişim sürecini daha da önemli hale getirmiştir.

Bireyin bu süreci sağlıklı bir şekilde yaşamasında aile, okul, rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmeni, rehberlik servisleri, müfredat programları ve bunlar arasındaki etkileşimler de ona yardımcı olabilmektedir. Söz konusu bu bileşenler, bireyin meslek seçiminde kendini tanımasını, toplumun beklentilerine ve tercih ve seçimlere ilişkin farkındalık kazanmasını sağlayarak bireyin karar verme sürecini olumlu yönde hızlandıracaktır. Bilinçli ve bilimsel bir yapıya dayandırılmış mesleki gelişim süreci, meslek seçimini etkileyen faktörler karşısında bireyin en az şekilde etkilenmesine ve süreci mutlu tamamlamasına katkı sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler ve Meslekler

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere aktarılmak istenen meslekler konusu, öğrenme alanları içinde kazanımlar aracılığıyla ifade edilmiştir. Kazanımlar, girişimcilik, kariyer bilinci geliştirme, özel eğitim ve rehberlik ve psikolojik danışma ara disiplinleri ile de desteklenmiştir. Programda yer verilen becerilerden olan karar verme ve girişimcilik de kazanımlar üzerinde etkili olmuştur. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında meslek konusu üzerinde ele alınmış amaçlar şunlar olarak karşımıza çıkmaktadır;

1. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları amaçlanır.

2. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Bu amaçların sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenme alanları içerisinde kazanımlar, ara disiplinler ve beceriler ile meslekler konusu üzerinden aktarıldığı görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde (Aytekin, 2005; Bekleviş, 2007; Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009; Canal, 2013; Işıklar ve Bozgeyikli, 2010; Hamamlı, Bacanlı ve Doğan, 2013; Kırbıyık, 2005; Sapmaz, 2010; Vurucu, 2010; Yelken, 2008) meslekler konusu farklı ölçme araçları ile ele alınarak araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmaların daha çok meslek seçimine etki eden faktörlerle sonuçlandığı görülmüştür. Meslek algısı üzerine farklı yaş grubu ve sınıf düzeyi ile yapılmış çalışmaların (Özmen ve Çetinkaya, 2016; Tekin Karagöz, 2014; Zorlu, 2016) sonucunda da algıların farklı sebeplere bağlı olduğu ve bunlardan ötürü oluştuğu görülmüştür.

İlköğretim düzeyinde ele alınmış bu çalışmada mesleklere, onlara dair algıların ve ilişkilendirmelerin neler olduğu boyutuyla yaklaşılmıştır. Araştırma, son yıllarda eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılan kelime ilişkilendirme testi (KİT) aracılığıyla ortaya konmuştur. Araştırmanın, meslekler, mesleklere ilişkin algılar ve ilişkilendirmeler konusunda yarar sağlayacağı ve farklı bir bakış açısı sunabileceği düşünülmektedir. Araştırmada öğrencilerin mesleklere ilişkin algıları şu problem durumu ve alt problemler ile ele alınmıştır.

Problem Cümlesi

1. Yedinci sınıf öğrencilerinin çeşitli mesleklere ilişkin algıları nelerdir?

Alt Problemler

1. Yedinci sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
2. Yedinci sınıf öğrencilerinin doktorluk mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
3. Yedinci sınıf öğrencilerinin avukatlık mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
4. Yedinci sınıf öğrencilerinin mühendislik mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
5. Yedinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
6. Yedinci sınıf öğrencilerinin polislik mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
7. Yedinci sınıf öğrencilerinin mimarlık mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
8. Yedinci sınıf öğrencilerinin askerlik mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
9. Yedinci sınıf öğrencilerinin memurluk mesleğine ilişkin algıları nelerdir?
10. Yedinci sınıf öğrencilerinin bilgisayar uzmanı mesleğine ilişkin algıları nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıkları ele alınmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmada meslek algısı öğrencilere verilmiş kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla yoklanmış ve öğrencilerin kendi deneyimleriyle meslekler konusunda ilişkilendirdikleri şeyler olgular, kavramlar ve kavram yanılgıları şeklinde ortaya konmuştur. Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 69).

Çalışma Grubu

Bu araştırmaya, 2016-2017 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar olan, Niğde ili merkez ilçesinde bulunan 6 ortaokul ve merkez ilçeye bağlı 2 köy ortaokulu olmak üzere toplam 8 ortaokulda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri katılmıştır. Katılımcı grupların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Uygulama Okullarına Göre Katılımcı Dağılımı

Uygulama Okulları	f	%
23 Nisan Havacılar Ortaokulu	187	30.66
Gazi Ortaokulu	141	23.11
Kemal Aydoğan Ortaokulu	113	18.52
İmam Hatip Ortaokulu	94	15.41
Aliya İzzet Begoviç Ortaokulu	35	5.74
Ali Ulvi Arıkan Ortaokulu	20	3.28
Şehit Bayram Aksoy Ortaokulu	10	1.64
Şehit Nail Akdoğan Ortaokulu	10	1.64
Toplam	610	100

Tablo 1’de Niğde ili merkez ilçesinde bulunan sosyo-ekonomik düzeyleri, bulunduğu çevre ve konum itibariyle birbirinden farklı olan 8 okul yer almaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 610 tane 7.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın uygulandığı okullardan Şehit Bayram Aksoy Ortaokulu (Ovacık Belediyesi) ve Şehit Nail Akdoğan Ortaokulu (Gümüşler Belediyesi) köy okulları statüsündedir. Araştırmadaki diğer okullar Niğde ili merkez ilçe genelindeki okullardır. Okullar bazında araştırmaya dâhil olan katılımcı sayıları arasındaki dağılımda sayıca ve yüzde olarak belirgin bir fark görülmektedir. En fazla katılımcı ve yüzdesi, merkez ilçe okulu olan 23 Nisan Havacılar Ortaokulu’ndan (187 öğrenci = %30.66) en az katılımcı ve yüzdesi de merkez ilçeye bağlı köy okulları olan Şehit Bayram Aksoy Ortaokulu ve Şehit Nail Akdoğan Ortaokulu’ndan (10 öğrenci = %1.64) gelmektedir.

Tablo 2.

Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kız	295	48.36
Erkek	315	51.64
Toplam	610	100

Tablo 2’de çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri açısından sayıca ve yüzde olarak birbirine yakınlık söz konusudur. Araştırmada katılımcı yüzdesi en fazla olan cinsiyet %51.64 ile erkek öğrenciler olmuştur.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak uzman görüşü onayı alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmış kelime ilişkilendirme testi (KİT) kullanılmıştır. Testte, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında adı geçen, sorulduğunda ve yapılan araştırmalarda öğrencilerin en çok olmak istediği ve toplumda yaygın olan mesleklere yer verilmiştir. Test, anahtar kavram olarak verilen 10 meslekten (öğretmen, doktor, avukat, mühendis, hemşire, polis, mimar, asker, memur ve bilgisayar uzmanı) oluşmaktadır. Katılımcılardan verilen meslekler ile ilişkilendirdikleri kavramları ve o mesleklere ilişkin algılarını yazmaları istenmiştir. Çalışma grubunun meslekler konusundaki bilişsel yapıları, kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla ortaya konmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, çalışma grubuna verilen kelime ilişkilendirme testinden elde edilmiştir. Test uygulanmadan önce katılımcılara, araştırmacı tarafından kelime ilişkilendirme testi ve nasıl doldurulacağı konusunda kısa bir bilgi verilmiştir. Kelime İlişkilendirme testindeki 10 mesleğin her biri için, cevap kavramların yazılacağı 6 kutucuk oluşturulmuştur. Öğrencilerden kutucuklara o mesleğe dair zihinlerinde oluşan ilk çağrışımları yazmaları istenmiştir. Her bir meslek için katılımcıların harcaması gereken süre 1 dakika ile sınırlandırılmıştır. Buna göre 10 meslek için öngörülen bitirme süresi 10 dakikadır. Tanınan süre sonunda test toplanmış ve toplanan veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla elde edilen sonuçların analizinde, nitel veri analizi tekniklerinden olan betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmada, anahtar kavramlara cevap olarak verilen kavramların belli bir değer aralığına karşılık gelmesiyle oluşmuş kesme noktası aralıklarından ve gösteriminde de kavram ağlarından faydalanılmıştır. Öğrenci bu teknikte, belli bir süre içerisinde (çoğunlukla 30 saniye) herhangi bir konu ile ilgili verilen bir anahtar kavramın çağrıştırdığı kelimeleri cevap olarak verir. Öğrencinin uzun dönemli hafızasından herhangi bir anahtar kavrama verdiği sıralı cevabın bilişsel yapıdaki kavramlar arasında bağlantıları ortaya koyduğu ve anlamsal yakınlığı gösterdiği farz edilir. Anlamsal yakınlık veya anlamsal mesafe etkisine göre, anlamsal bellekte iki kavram birbirine mesafe açısından ne kadar yakın ise o kadar sıkı ilişki vardır ve hatırlama esnasında da zihinsel araştırma daha çabuk olacağından her iki kavramla ilgili cevap daha hızlı olacaktır (Bahar, Nartgün, Durmuş ve Bıçak, 2006: 67)

Araştırmada aynı zamanda her bir kesme noktası (KN) aralığı tüm anahtar kavramlarda söz konusu aralığı ifade eden farklı bir renk ile gösterilmiştir. Veri analizinde bu teknik kullanılarak, verilerden hareketle oluşmuş kavram ağında kesme noktaları ve her bir kesme noktası aralığını ifade eden renkler şu şekilde belirtilmiştir (Karaca, 2018: 49):

- Kesme noktası 450 ve Üzeri gri rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 400 ve Üzeri pembe rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 300 ve Üzeri su yeşili rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 250 ve Üzeri koyu yeşil rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 249-200 arası açık mavi rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 189-170 arası kahverengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 169-150 arası açık yeşil rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 149-130 arası bordo rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 129-110 arası turuncu rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 109-90 arası mor rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 89-70 arası yeşil rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 69-50 arası kırmızı rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 49-30 arası sarı rengi ile ifade edilmiştir.
- Kesme noktası 29-10 arası lacivert rengi ile ifade edilmiştir.

Araştırmada anahtar kavram olarak verilen meslekler ile ilgili anahtar kavramda en fazla tekrarlanan cevap kavramlar, cevap kavramların kendi içindeki dağılımı ve hangi anahtar kavrama toplamda kaç farklı cevap kavram verildiği yanıtı analizden hareketle

oluşmuş frekans-yüzde tablolarında belirtilmiştir. Kesme noktası 9 ve altı alan cevap kavramlar araştırmaya ve araştırmada kavram ağlarına dâhil edilmemiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışma grubuna uygulanan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Anahtar Kavramlara Verilen Toplam Cevap Kavramların Sayısına İlişkin Bulgular ve Yorum

Kelime ilişkilendirme testinde anahtar kavram olarak verilmiş mesleklerin öğrenciler tarafından toplamda kaç kavram ile ilişkilendirildiği sayı ve yüzde olarak tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3.

Anahtar Kavramlar ile İlişkilendirilen Cevap Kavramların Dağılımı

Anahtar Kavram	F	%
Öğretmen	178	10.44
Doktor	174	10.21
Avukat	180	10.56
Mühendis	170	9.97
Hemşire	170	9.97
Polis	200	11.73
Mimar	150	8.8
Asker	195	11.44
Memur	145	8.5
Bilgisayar Uzmanı	143	8.39
Toplam	1705	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler tarafından anahtar kavram olarak verilen mesleklere toplamda 1705 farklı cevap kavram verilmiştir. Tabloda anahtar kavram olarak verilen polis mesleği toplam 1705 kavram içinde 200 (%11.73) cevap kavram ile en fazla kavramla ilişkilendirilen meslek olmuştur. Polis mesleğini sırasıyla asker (195 = %11.44), avukat (180 = %10.56) ve öğretmen (178 = %10.44) izlemektedir.

Anahtar Kavram Olarak Verilen Mesleklere İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kavramların Kendi İçindeki Dağılımına Dair Bulgular ve Yorum

Verilen cevap kavramlardan hareketle anahtar kavramlar içinde en fazla tekrar eden cevap kavramın hangisi olduğu, kaç kez tekrar ettiği ve o anahtar kavram içinde ne kadarlık bir yüzdeye sahip olduğu tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Anahtar Kavram Olarak Verilen Mesleklere İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kavramlarının Kendi İçindeki Dağılımı

Anahtar Kavram	Cevap Kavram	f	%
Öğretmen	Okul	238	39.02
Doktor	İğne	284	46.56
Avukat	Adalet	247	40.49
Mühendis	İnşaat	247	40.49
Hemşire	İğne	450	73.77
Polis	Silah	400	65.57
Mimar	Çizim	224	36.72
Asker	Silah	320	52.46
Memur	Öğretmen	170	27.87
Bilgisayar Uzmanı	Bilgisayar	292	47.87

Tablo 4'te anahtar kavramlara verilen cevap kavramların tekrar etme sıklığı görülmektedir. Buna göre öğretmen anahtar kavramı, araştırmaya katılan öğrencilerden 238 kez okul cevap kavramını almıştır. Bu da öğretmen anahtar kavramı içerisinde en fazla tekrar eden kavramın okul cevap kavramı olduğunu ve öğretmen anahtar kavramına verilen toplam cevap kavramlar arasında da %39.02'lik bir tekrar sıklığı yüzdesine sahip olduğunu göstermektedir. Çıkan sonuç, öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmen denince aklına gelen ilk kavramın okul olduğunu göstermektedir. Diğer anahtar kavramlara verilen cevap kavramların sayı ve yüzdesi de bu şekilde yorumlanmaktadır.

Anahtar Kavramlara Verilen Cevap Kavramlara Göre Oluşturulmuş Kavram Ağlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 1. Öğretmen Anahtar Kavramı

Şekil 1'de son kesme noktası aralığı ve toplam cevap kavramların gösterildiği aralık olan 29-10 aralığı görülmektedir. Tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 32 cevap kavram öğretmen ile ilişkilendirilmiştir. Kavram ağına yansımış disiplin ile öğretmen, öğrenciler tarafından sınıf içinde disiplini sağlayan ve kendisi de disiplinli olarak görülen bir kişi olarak algılanmaktadır. Bu cevap kavramın dolaylı yoldan disiplin cezalarını ya da kurulunu da anımsattığı söylenebilir. Anahtar kavramda oldukça dikkat çeken maaş cevap

kavramının, toplumda var olan öğretmen iş yükünün az görülüp maaşının iyi ya da yüksek olduğu algısını çağrıştırdığı söylenebilir. Anahtar kavramda ifade edilen sevgi cevap kavramı birçok şekilde yorumlanabilmektedir. Bu kavramın öğretmenin öğrencilerine duyduğu sevgi dolayısıyla öğrencide bıraktığı his, öğrencideki öğretmen sevgisi, çocuklara olan sevgi ya da öğretme sevgisi de olarak öğrencilerde karşılık bulunduğu düşünülmektedir.

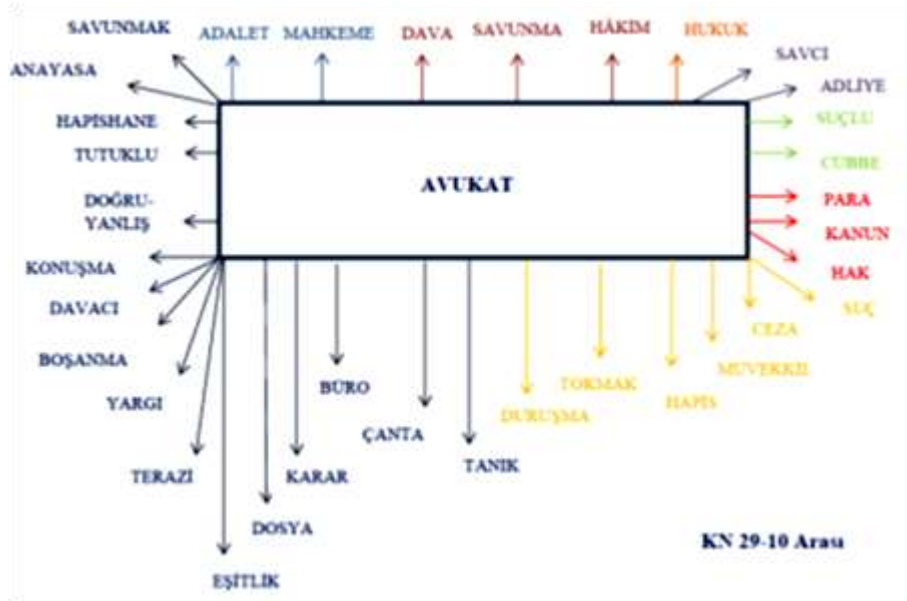
Doktor Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 2. Doktor Anahtar Kavramı

Şekil 2 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 29 cevap kavramının doktor ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Verilen cevap kavramlar doktor mesleğini tanımlar niteliktedir. Kavram ağında doktorun aynı zamanda korku ile de ilişkilendirildiği görülmektedir. Beyaz önlük fobisi ya da yaşanmışlıkların korku cevap kavramını doğurduğu düşünülmektedir. Bu durum, öğrencinin başından geçen bir olayın öğrencide hastane ve doktor korkusu oluşturduğuna işaret olabilir.

Avukat Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

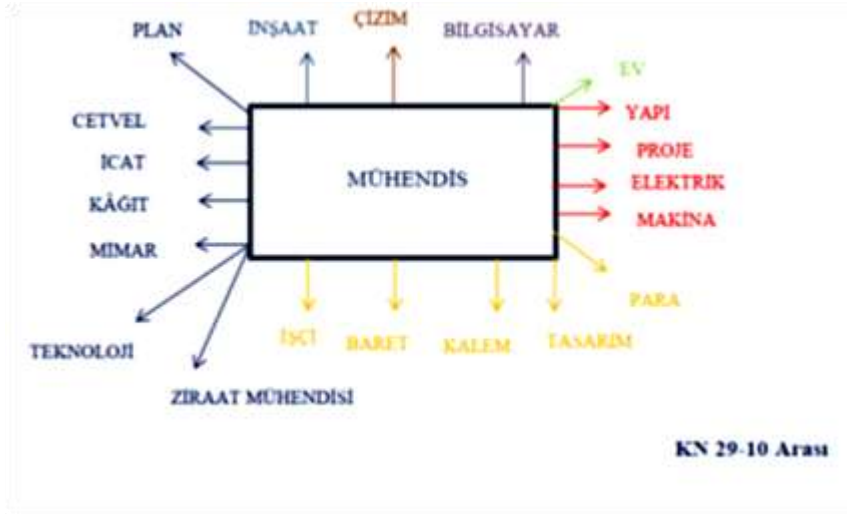

Şekil 3. Avukat Anahtar Kavramı

Şekil 3 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 35 cevap kavramının avukat ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Avukat, görev alanlarında birtakım farklılıklar bulunan hâkim ve savcı ile de ilişkilendirilmiştir. Hâkim ya da yargıç TDK Sözlüğünde ‘millet adına, yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı davranışlarda veya uyuşulmayan işlerde yasayı yerine getirmekle, adaleti gerçekleştirmekle görevli kimse’ olarak tanımlanmıştır

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=yargıç). Aynı sözlükte, savcı ise ‘Devlet adına ve yararına davalar açan, kamu haklarını ve hukuku yerine getirmek üzere yargıç katında sanıkları kovuşturan görevli’ olarak tanımlanmıştır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SAVCI). Davaları karara bağlayıp hüküm vermekle görevli olan hâkim ile kamu davası açma yetkisi bulunan ve etki alanı hâkime göre daha geniş olan savcı mesleğinin hukuk ile daha çok ilişkilendirilebilir. Para cevap kavramının avukatlık mesleğinin kazancına, avukatlığın çok para kazanılan bir meslek olduğu algısına atıf yaptığı düşünülmektedir. Verilen cevap kavramlarından terazinin, adaletin simgesi olarak görülmesine çağrışım yaptığı görülmektedir. Dikkati çeken konuşma cevap kavramının da avukatlık mesleğinin çok konuşan bir meslek olduğu algısını çağrıştırdığını söylemek mümkündür.

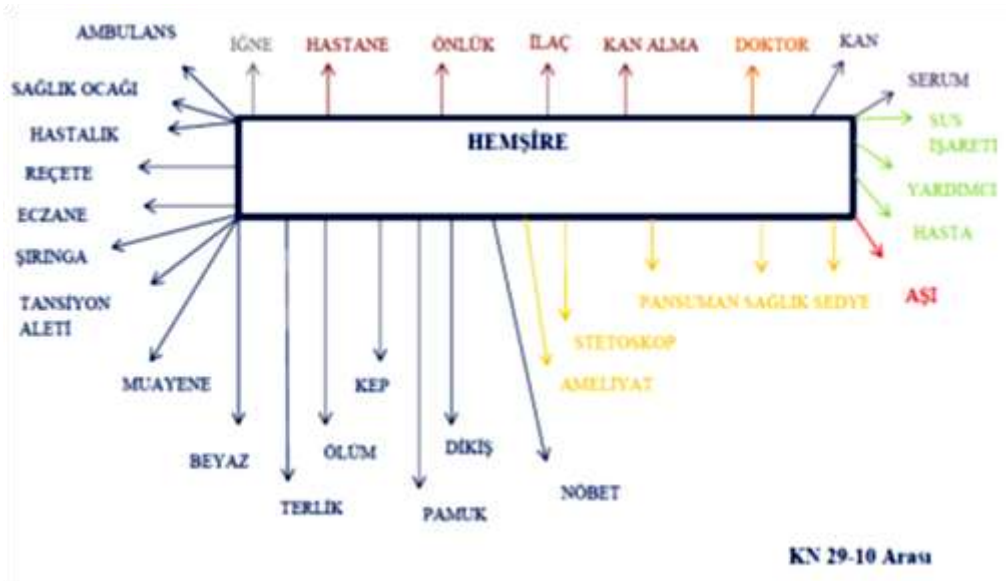
Mühendis Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 4. Mühendis Anahtar Kavramı

Şekil 4 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 21 cevap kavramın mühendis ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun mühendis denince aklına gelen ilk kavramın inşaat olduğu bulgusu bu araştırmada dikkati çeken bir durum olmuştur. Verilen ev cevap kavramı da mühendis ev yapar algısını doğurmuştur. Mühendisliğin çoğunlukla inşaat mühendisliği ve uğraşı alanının da inşaat olduğu şeklinde algılanışı araştırmada ilginç sayılabilecek bir bulgudur. İnşaat, makine, elektrik gibi alanlar, mühendisliğin farklı dalları olduğunu göstermektedir. Bu anahtar kavramda da çıkan para kavramı mesleğin, toplumca kazancının iyi olduğu algısını çağrıştırmaktadır. Verilen cevap kavramlardan olan mimar, her iki mesleğe dair ortak uğraşı alanlarının olduğu algısını doğurmuştur.

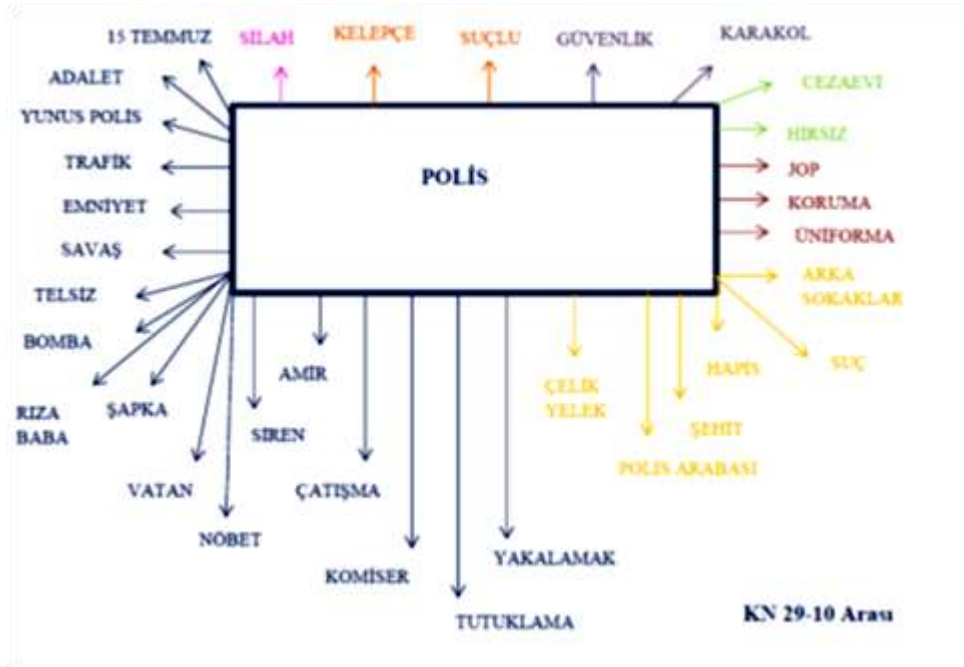
Hemşire Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 5. Hemşire Anahtar Kavramı

Şekil 5 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 32 cevap kavramın hemşire ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Verilen cevap kavramlardan 20'sinin (iğne, hastane, önlük, ilaç, kan alma, kan, serum, hasta, aşı, sedye, sağlık, pansuman, steteskop, nöbet, muayene, eczane, reçete, sağlık ocağı, hastalık, ambulans) doktor anahtar kavramında da ifade edildiği görülmektedir. Hemşire aynı zamanda doktora, hastaya yada her ikisine de yardımcı kişi olarak görülmektedir. Sus işareti cevabının, sağlık kurumlarının koridor ya da duvarlarında asılı olan sus işareti yapmış hemşire görselini çağrıştırmasıyla cevap kavram olarak yer aldığı söylenebilir. Beyaz renginin hemşire üniforması dolayısıyla hemşirelik mesleği ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Hemşire kepinin ve terliğin hemşirelik mesleğini tanımlayan fiziksel görünüş özelliklerinden biri olarak görüldüğü ve bunlara tansiyon aletinin de eklenebileceği söylenebilir. Araştırmada hemşire ile ölüm cevap kavramının ilişkilendirilmesi dikkati çeken bir bulgu olmuştur.

Polis Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 6. Polis Anahtar Kavramı

Şekil 6 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 34 cevap kavramın polis ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu anahtar kavramda dikkati en çok çeken cevap kavramların Arka Sokaklar, Rıza Baba ve 15 Temmuz olduğu söylenebilir. Arka Sokaklar, suçluların peşinde koşan polislerden oluşan ekibin yaşadıklarını ve aile ilişkilerini konu alan bir polisiye televizyon dizisidir. Verilen cevap kavramlardan Rıza Baba ise, yine verilen cevap kavramlardan olan Arka Sokaklar polisiye dizisinde emniyet amirini canlandıran karakterdir. Buradan öğrencilerin bu diziyi izlediği ve polislik mesleğini bu dizi ile daha yakından tanıdığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları olaylardan etkilenip cevap olarak verdiği bir kavram, 15 Temmuz olmuştur. 15 Temmuz, 15 Temmuz 2016 gecesinde Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesindeki bazı generaller ve askeri personellerin yönetimi ele geçirmek için adım atıp başarılı olamadığı bir askeri darbe girişimidir. Şehit cevap kavramıyla polis, suçun, suçlunun karşısında durup suçlu

ile ya da savaşta çatıştığında hayatını kaybederse şehit olan kişidir şeklinde bir tanım yapılabilmektedir.

Mimar Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 7. Mimar Anahtar Kavramı

Şekil 7 incelendiğinde, tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 23 kavramın mimar ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Mimarın en çok çizim ile ilişkilendirildiği bulgusu, mimar çizim yapandır olarak algılanmaktadır. Verilen ev cevap kavramıyla mimarın uğraşı alanının ev olarak görüldüğü araştırmada dikkati çekmiştir. İnşaat cevap kavramının, mimarlık mesleğini tanımlamada ve öğrencilerin algılamalarına göre mimarı, inşaat yapan ya da çalışma sahası inşaat olan bir meslektir şeklinde tanımlamada bu mesleği doğru açıklayan bir kavram olmadığı söylenebilir. Öğrencilerin mimarlığı iç ve dış mimar olarak bildiği fakat sorulduğunda ayırımına dair yorumlarının olmadığı görülmüştür. Kavram ağlarında, mimar denince akla gelen ilk isimlerden olan Mimar Sinan'ın da ifade edildiği görülmektedir. Verilen cevap kavramlar arasında bir mimari dekorasyon programı olan Evim Şahane programı ve programın sunucusu ve mimar olan Selim Bey (Selim Yuhay)'in de oluşu dikkati çekmektedir.

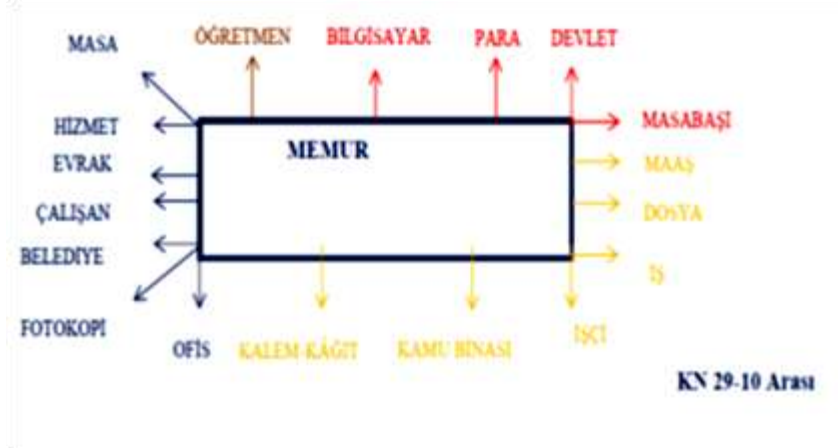
Asker Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 8. Asker Anahtar Kavramı

Şekil 8 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 31 cevap kavramın asker ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Verilen cevap kavramlardan 11'inin (silah, savaş, şehit, vatan, koruma, bomba, üniforma, çatışma, Temmuz, güvenlik, nöbet) polis anahtar kavramında da verildiği dikkati çekmektedir. Askerin teröristlerle savaşan, çatışmaya giren ve vatanını korumakla görevli olup güvenliğimizi sağlayan genel adıyla anılan bir meslek olduğunu söylemek verilen cevap kavramlarla mümkündür. Verilen cevap kavramlardan olan Ömer Halisdemir, 15 Temmuz askeri darbe girişimi sırasında Özel Kuvvetler Komutanlığı'nda görevliken komutanlığı ele geçirmek isteyenlere karşı mücadele etmiş ve sonunda şehit olmuş bir Türk askeridir. Dolayısıyla Ömer Halisdemir ve 15 Temmuz cevap kavramları da kendi arasında ilişkilendirilebilir. Cevap kavramlar arasında dikkati çeken ifadelerden olan Söz, bir Özel Kuvvet Timi'nin hikâyesini konu edinmiş televizyon dizisidir. İsimsizler cevap kavramı da Söz gibi bir televizyon dizisidir. Polis anahtar kavramında Arka Sokaklar dizisinin ifade edilmesi gibi burada da bu dizilerin söylenmesi, öğrencilerin diziyi izlediğini ve diziden de etkilenerek cevap kavramlar verebildiğini göstermektedir. Hemşire anahtar kavramının beyaz renk ile ilişkilendirilmesi gibi asker anahtar kavramı da asker üniforması dolayısıyla yeşil renk ile ilişkilendirilmiştir.

Memur Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 9. Memur Anahtar Kavramı

Şekil 9 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 18 cevap kavramın memur ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu sayı aynı zamanda tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan en az toplam cevap kavram sayısı olmuştur. Memur denince öğrencilerin çoğunun zihninde canlanan ve aklına ilk gelen kavramın öğretmen olduğu bulgusu araştırmada dikkati çeken bir yapıdadır. Öğretmen aynı zamanda devlet memurudur şeklinde öğretmeni tanımlamak mümkündür. Öğrencilerin öğretmen cevabını vermesinde bazı öğretmenlerin derslerde aynı zamanda devlet memuru olduklarını söylemesi ihtimali de etkili olmuş olabilir. Öğretmen memur kişidir tanımı yapılabilmesine rağmen memurun tanımını yapmada öğretmen cevap kavramının yeterli ve tam olarak açıklayıcı olamayacağı ve memurun sadece öğretmenden oluşan çalışan kesim olmadığı söylenebilir. Memur mesleğinin, toplumda yaygın bir algı olan masa başı işleriyle uğraşan kişi olduğu ifadesi burada da karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada verilen diğer mesleklerde kavram ağlarına yansıtılmış para kavramının, burada da çıkmış olması memur mesleğinin gelirine atıf yaptığı ya da memurun kamu binalarında para sayan kişiler olduğu algısını çağrıştırdığı söylenebilir. Para kavramının, algıda var olan

memurluğun gelirinin yüksek ya da küçümser bir ifadeyle düşük görülmesinden ötürü, mesleğin gelirinin iyi olduğu ya da kamu binalarında para sayan çalışan kesimin memur olduğu algısına bir açıklık getirmede yetersiz olduğu kanısına varılmıştır.

Bilgisayar Uzmanı Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 10. Bilgisayar Uzmanı Anahtar Kavramı

Şekil 10 incelendiğinde tekrar sıklığı 10 ve üzeri olan 26 cevap kavramının bilgisayar uzmanı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bilgisayar uzmanı oyun, Hacker, Ay Yıldız Team gibi araştırmada ilginç bulunan cevap kavramlar ile ilişkilendirilmiştir. Bilgisayar uzmanı oyun yapan, oyun geliştiren ya da oyun oynayan olarak görülmektedir şeklinde bir tanım yapabilmek için oyun cevap kavramının net ifadeyi bir kavram olmadığı kanısına varılmıştır. Bilgisayar uzmanı, kurum-kuruluşların ya da şahsi bilgisayarların verilerine izinsiz olarak erişerek verileri çökerten ve sisteme zarar veren hackerlık ile de ilişkilendirilmiştir. Bilgisayar uzmanı ve hackerin bilgisayar kullanmayı iyi derecede bildiği ve bilgisayar uzmanının aynı zamanda bir hacker olabileceği algısı verilen cevap kavramlardan hareketle doğmuştur denilebilir. Bilgisayar uzmanının mühendis ile de ilişkilendirildiği görülmüştür. Bundan hareketle bilgisayar uzmanı, mühendis olarak da görülmektedir denilebilir. İlginc bulunan cevap kavramlardan olan Ay Yıldız Team ise bir Türk Hacker grubudur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada yedinci sınıf öğrencilerinin meslekler ve zihinlerinde hangi kavramlarla karşılık bulduğu sorusu kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla yoklanmıştır. Kavram ağları olarak verilen şekillerde ön plana çıkan kavramlar üzerinde araştırmada ilginç bulunduğu için daha çok durulmuştur. Verilen kavram ağı şekillerinin analizinden hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Anahtar kavram olarak verilen mesleklere, memur ve bilgisayar uzmanı mesleği hariç tutulduğunda öğrencilerin cevap kavram üretmede zorlanmadıkları görülmüştür. Memur mesleğine öğrencilerin cevap kavram üretmede zorlandıkları görülmüştür. Kavram ağlarına yansıtılmamış cevap kavramların bu anahtar kavramda çok oluşu dikkati çeken bir bulgu olmuştur. Memur anahtar kavramında birçok öğrencinin memur denince

aklına ilk gelen şeyin öğretmen olduğu ve bazı öğrencilerin de sadece öğretmen cevap kavramını vererek diğer kutucukları boş bıraktığı görülmüştür. Anahtar kavram olarak verilen bilgisayar uzmanı mesleğine cevap kavram üretmede zorlanmaya mesleğin toplumda diğer meslekler kadar yaygın olmayışı ve öğrencilerin yakın çevrelerinde bu mesleği icra edenlerin az oluşu ya da hiç olmayışı neden olabilir.

Öğrencilerin anahtar kavram olarak verilen öğretmen, doktor ve hemşire mesleklerini sevgi ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bu sevginin öğrenme-öğretme, çocuk ya da öğretmene duyulan sevgi olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin bu mesleklere cevap kavram üretmede zorlanmadıklarına bir neden olarak çocuk yaşlarda oynadıkları oyunlarda bu mesleklere bürünmeleri ve meslek sahipleri ile sık ilişkiler içinde olmaları etkili olabilir. Bu araştırmada sevgi gibi korku da cevap kavram olarak yer edinmiştir. Anahtar kavram olarak verilen doktor mesleği ile olumsuz yönde bir etkileşimi olan öğrencilerin doktoru korku ile ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Toplumun her yaş grubunda yaygın ve değiştirilmesi güç bir kanı olan bazı mesleklerin gelirinin iyi olduğu algısına bu araştırmada da rastlanılmıştır. Bazı öğrencilerin öğretmenlik, avukatlık, mühendislik, mimarlık ve kısmen memurluk mesleklerini para ile daha çok ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenliğin uzun bir yaz tatili olduğu, kolay ve maddi olarak rahat görüldüğü ve avukatlığın da çok konuşkan bir meslek olduğu algısı da araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri olmuştur.

Araştırmada mühendis anahtar kavramının en fazla inşaat cevap kavramıyla ilişkilendirilmesi mühendisliğin sadece ya da daha çok inşaat üzerine gelişmiş bir meslek dalı olduğu algısını doğurmuştur. Bu algının oluşmasında öğrencilerin okul çevresi de dâhil yaşadıkları çevrede kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleştiriliyor olması ile şehirlerin farklı bir görüntüye kavuşması etkili olabilir. Mühendisliğin daha çok inşaat, elektrik, makine gibi alanlarıyla ilişkilendirilmesi geleceğin mühendislik dalları olarak görülen alanlarda öğrencilerin, haklarında bilgi sahibi olmadığını kısmen göstermektedir. Mühendis anahtar kavramında çizim ve tasarım gibi cevap kavramların oluşu ve bu kavramların mimar anahtar kavramında da oluşu her iki mesleğe dair ortak algıların olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak iki meslek arasında net bir ayrımın yapılamadığı görülmüştür. Mühendis anahtar kavramında görülen ziraat mühendisi cevap kavramını veren öğrencilerin, araştırmaya katılan 2 köy ortaokulundan olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bu cevap kavramı vermesinde tarım ve hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı köy yerleşim yerlerinin etkisinin olabileceği söylenebilir. Bu anahtar kavramda tekrar sıklığı onun altında olan kavramlar da göz önüne alındığında, verilen anahtar kavram ile ilgili üretilen cevap kavramlarda uzak ilişkilendirmelerin de olduğu görülmüştür. (Mühendis-çimento, mühendis-beton gibi).

Araştırmada verilen bilgisayar uzmanı anahtar kavramına, bilgisayar ve teknoloji ile ilgili bilgileri diğer öğrencilere göre daha fazla olan ve bilgisayar ile daha yakından ilgilenen öğrencilerin verilen kutucukları çoğunlukla doldurmuş oldukları görülmüştür. Araştırmada bilgisayar uzmanının bilgisayarı iyi derecede bildiği düşüncesiyle aynı zamanda bir hacker de olabileceği algısı verilen cevap kavramlardan hareketle doğmuştur denilebilir.

Araştırmada kavram ağlarında yer alan önlük, üniforma, cerrahi aletler, güvenlik malzemeleri gibi meslekleri tanımlayan unsurların, verilerin analizinde kelime ilişkilendirme testinde söz konusu meslekte bazı öğrencilerin ilk sırada yazdığı görülmüştür. Bu sonuçtan, öğrencilerin ilk olarak zihinlerinde fiziksel görünüş üzerinden

bu meslekleri canlandırdıkları düşünülmektedir. Bazı öğrencilerinse sadece bu fiziksel tanılayıcı unsurları yazıp diğer kutucukları boş bıraktıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin mesleklerle ilişkilendirdikleri kavramlara bakıldığında yazılı ve görsel medyanın öğrenciler tarafından takip edildiği görülmüştür. Tokcan ve Yiter'in (2017) çalışmasında kelime ilişkilendirme testinde anahtar kavram olarak verilmiş deprem kavramına öğrencilerin Van ve Kızılay cevap kavramını verdiği görülmüştür. Deprem Van Depremi ve Kızılay ile ilişkilendirilmesi, gündemin takip edildiğinin bir göstergesi olarak bu araştırmada da çıkan sonucu desteklemektedir. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen bir diğer çalışma olarak, Tokcan ve Topkaya'nın (2016) çalışmasında kelime ilişkilendirme testinde Ortadoğu anahtar kavramına öğrencilerin Suriye, savaş, Işid, Esad, göç, terör gibi cevap kavramlar vermiş olması ve dolayısıyla gündem ile ilişkilendirilmiş olması gösterilebilmektedir.

Bu araştırmada çıkan sonuçlara göre de şu önerilerde bulunulabilir:

Ortak algılar ve mesleklerin bilinmeyen ya da araştırmada söylenmeyen dalları için öğrenciler bilgilendirilmeli ve mesleklerin tanıtımına önem verilmelidir.

Araştırmada mesleklerle ilgili olarak belirgin bir kavram yanılığısına rastlanılmazken mesleklerle uzak ilişkilendirmelerin olduğu görülmüştür. Bu uzak ilişkilendirmeleri iyileştirebilmek için meslekler konusu üzerinde hem okulların rehberlik servisleri hem de dersinde meslekler konusunu işleyen Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencileri bilgilendirmelidir.

Sosyal Bilgiler ders kitapları, geleceğin meslekleri olarak gösterilen mesleklerle ve görsellerle zenginleştirilmelidir.

Sosyal Bilgiler dersinde meslekler konusu işlenirken öğrencilere öğretmenin seçtiği çeşitli meslekler ya da öğrencinin olmak istediği meslek ile ilgili öğrenciden bu mesleği araştırması, bununla ilgili drama, canlandırma ya da resim, afiş gibi etkinliklerle sınıf ortamında sunması istenilebilir. Bu sayede çok ve farklı meslek grupları daha yakından tanınmış olur. Bu sayede değiştirilmesi güç algılar ve varsa kavram yanılığları da önlenmiş olur.

Mesleklere ilişkin olumsuz algılar ve kavram yanılıklarını önlemek için bireyin küçük yaşlarda mesleki gelişimi sırasında aile, okul, rehberlik hizmetleri ve müfredat programlarının işbirliği içinde olması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aytekin, A. (2005). *Meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler (Isparta örneği) etiketler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2006). *Geleneksel-alternatif ölçme ve değerlendirme: Öğretmen el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bekleviş, F. (2007). *Öğrencilerin mesleki ilgi alanlarının ve ailenin meslek seçimine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.
- Canal, M. (2013). *Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Hamamlı, Z., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2013). İlköğretim ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinde mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 284-299.
- Hassel, E. (1999). *Professional development: Learning from the best. A Toolkit for schools and districts based on the National Awards Program for model professional development*. North Central Regional Educational Lab., Oak Brook, Illinois, Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC. ISBN-1-929800-07-X.
- Işıklar, A. ve Bozgeyikli, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin demografik faktörler açısından incelenmesi. *The Journal of SAU Education Faculty*, 19, 10-29.
- Karaca, A. (2018). *Yedinci sınıf öğrencilerinin çeşitli meslek grupları hakkındaki algılarının kelime ilişkilendirme testi (KİT) aracılığıyla incelenmesi ve öğrencilerin gelecekte meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Karadağ, A. (2002). Meslek olarak hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5 (2), 1-8.
- Kırbıyık, M. (2005). *İlköğretimde mesleki yöneltmeye dair öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri: (Aftonkarahisar ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kuzgun, Y. (1994). Çağdaş insanın en önemli kararı meslek seçimi. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 325, 50-54.
- Kuzgun, Y. (2014). *Mesleki rehberlik ve danışmanlığına giriş (6. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> (Erişim Tarihi: 27.09.2019).
- Özmen, D. ve Çetinkaya A. (2016). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki algılarına yönelik nitel bir çalışma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 18(1), 40-52.
- Reese, S. (2010). Bringing effective professional. *Techniques*, 85 (6), 38-43.
- Sapmaz, H. İ. (2010). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ilgi ve yetenekleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (kesitsel bir çalışma)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekin Karagöz, C. (2014). *Risk altındaki kız çocukların gelecek ve meslek algılarının çizdikleri resimlere yansıma biçimleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Tokcan, H. ve Topkaya, Y. (2016). *Öğretmen adaylarının Ortadoğu algısının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla incelenmesi (Kilis ve Niğde örneği)*. XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 11-14 Mayıs 2016, Bodrum, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Tokcan, H. ve Yiter, E. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin doğal afetlere ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi (kit) aracılığıyla incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 115-129.

- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
- Vurucu, F. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yelken, K. (2008). *Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve meslek seçimini etkileyen faktörler (Sakarya il merkezi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Eğitimde rehberlik hizmetleri (20. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zorlu, G. (2016). *Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde duygusal zekâ ile meslek algısı ilişkisine yönelik bir alan araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.

Extended Abstract

Education, which gives individuals the opportunity to develop themselves, has a significant impact on society's economic and social life in particular. Nowadays, the business world, which is constantly changing and developing with developing technology, expects individuals to be more effective in terms of quality, skill, interest and susceptibility. At this point, meeting these expectations emphasizes professional development, which is one of the aims of education. The professional development process, which is a long-term phase, covers a large part of life. The profession is to apply the knowledge we have gained through an education in real life in order to earn our lives. Although the profession is seen as providing an individual's livelihood, it is not only about this. The individual feels good in terms of psychological comfort and social relations thanks to his/her profession. Through the profession, the individual experiences a sense of loyalty and belonging. As the issue of professions, which are vitally important, constitutes almost the entire life of the individual, the choice is as important. The fact that a decision made in the choice of occupation affects many situations can push the individual to very complex behaviors at this stage. The individual interacts and communicates with the individuals performing different professions in various ways. The positive or negative interactions experienced with these professionals affect the individual's perspective on the occupations. Perceptions on professions especially due to social relations and environmental conditions are in a very influential position in bringing us closer to and away from professions. Family, school, guidance counselors, classroom guidance counselors, guidance services, curriculum programs and interactions between them can help him/her to live this process in a healthy way. This study, which is dealt with at the primary level, it is aimed to reveal the perceptions and associations related to occupations. The data collection tool of the study was word association test.

Phenomenology, one of the qualitative research methods, was used as the method. This research was conducted in the 2016-2017 academic year. The sample of the study consists of 8 secondary school. The key concepts in the test are: teacher, doctor, lawyer, engineer, nurse, police, architect, soldier, officer, computer expert. In the research, concept networks were used in the analysis of the answers given to the key concepts. At

the same time, each breakpoint range is indicated by a different color representing the range in all key concepts.

Excluding the profession of officer and computer experts, it was seen that students were not forced to produce answer concepts. Difficulty in producing concepts to the profession of computer experts given as a key concept stem from by the fact that the profession is not as common as other professions in the society and that the individuals who perform this profession in the close environment of the profession are few. Or there is no one doing this profession. It was seen that the students gave the concept of love to the teacher, doctor and nurse professions given as a key concept in the word association test. This love is considered to be love for the child or for learning and teaching. It was seen that students who have negative interaction with doctor's profession associate doctor with fear.

In the professions like a teacher, doctor, lawyer, policemen a reason for not having difficulty in producing concepts, it can be effective to revive these professions as a child and to have frequent relations with professionals. The perception that some professions have a good income was also revealed in this study. In addition, the perception that teacher was a long summer holiday, easy and financially comfortable, and that lawyer was a very talkative profession was one of the remarkable findings of the research. In the research, the engineer is most associated with the concept of construction and it is seen that no clear distinction can be made by the students to the profession of engineer and architect. In the research, it was seen that the elements defining professions such as uniforms, surgical instruments and safety materials in the concept networks were written in the first box by some students in the word association test in the analysis of the data. When the students' answer to the professions given as a key concept is examined, it is seen that written and visual media are followed by the students.

According to the findings of the research, the giving priority of the occupations with remote associations between the concepts associated with it, informing the students about various occupational groups, enriching the books with this subject and increasing the introduction of the occupations are presented as the suggestions of this research.